

بررسی میزان مهارت‌های تفکر انتقادی دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان^۱

زهرا معلائی مزرعی^۲، دکتر محمدرحیم رسولی آزاد^۳، دکتر بهنام مکوندی^۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان مهارت‌های تفکر انتقادی دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان انجام گرفت. روش پژوهش کتابخانه‌ای و از نوع کاربردی و به لحاظ محتوا پیمایشی- تحلیلی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه استاندارد کالیفرنیا فرم B می‌باشد. جامعه آماری مورد پژوهش دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان بودند که از مجموع ۸۵ نفر تعداد ۷۶ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۱۹ و برای آزمون فرضیه‌ها از تحلیل واریانس و آزمون T-test استفاده گردیده است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان مهارت‌های تفکر انتقادی در مردان بیشتر، با میانگین ۱۱/۱۵ و در زنان ۱۰/۲۴ است، هم چنین انحراف معیار مهارت‌های تفکر انتقادی در بین کسانی که کارشناسی کتابداری دارند، بیشتر از کارشناسی غیر کتابداری می‌باشد، دانشجویان مجرد با میانگین ۱۱/۳۲ از دانشجویان متاهل با میانگین ۹/۶۷ بیشتر بوده است. دانشجویان ورودی ۹۰-۹۱ با میانگین ۱۱/۴۳ از دانشجویان ورودی ۸۹-۹۰ با میانگین ۹/۶۳ بیشتر بوده است. و مهارت‌های تفکر انتقادی افراد مسن بیشتر از جوانان است که این تفاوت ناشی از شیوه استدلال‌های مختلف می‌باشد. آزمون فرضیه‌ها نیز تفاوت معناداری بین سن، جنسیت، مرتبط بودن مدرک کارشناسی را نشان نداد. به طور کلی نتایج این پژوهش نشان داد که میزان مهارت‌های تفکر انتقادی دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان در سطح ضعیفی قرار دارد.

کلید واژه‌ها: تفکر انتقادی، دانشجویان کتابداری و اطلاع رسانی، علوم و تحقیقات خوزستان

۱. این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده مسئول است.

۲. نویسنده مسئول، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات خوزستان، گروه کتابداری و اطلاع رسانی، اهواز، ایران

۳. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن، گروه کتابداری و اطلاع رسانی، رودهن، ایران

۴. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات خوزستان، گروه روانشناسی، اهواز، ایران

مقدمه

امروزه به واسطه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات، اطلاعات به وفور در دسترس همگان قرار دارد. اما صرف داشتن اطلاعات نمی‌تواند برای بشر کارساز و مفید باشد، بلکه تجزیه و تحلیل و نحوه کاربرد این اطلاعات حائز اهمیت است. تفکر انتقادی بر پایه اطلاعات به تقسیم بندی، تجزیه و تحلیل، و کاربرد اطلاعات می‌پردازد و بر همین اساس با ارائه نظریای جدید به روند تولید علم کمک می‌کند. (کومبز^۱، ۱۳۷۳، ص ۲۱، نقل از صیفوری، ۱۳۸۸).

آن چه در ارتباط با اطلاعات در دنیای کنونی ارزشمند است، توانایی پردازش اطلاعات است. به گفته تافلر^۲، پس از عصر شکار و عصر ثروت، اکنون عصر دانایی است، پس در این عصر قدرت در دست کسی است که اطلاعات بیشتری دارد و بی گمان، منظور کسی است که توانایی بیشتری در پردازش و بهره‌گیری از اطلاعات داشته باشد (اسمیت^۳، ۱۳۷۹، ص ۳۸).

پرورش مهارت‌های فکری دانشجویان همیشه مسأله پیچیده‌ای در آموزش بوده و امروزه حالت جدی‌تری به خود گرفته است. زیرا روش‌های متداول آموزشی از جمله سخنرانی که به عنوان روش غالب در نظام آموزش عالی به کار می‌رود، سبب گسترش سبک انفعالی می‌شود که مطابق آن تفکر انتقادی به معنای واقعی نادیده گرفته می‌شود. این روش‌های سنتی، فارغ التحصیلانی با دانش نظری فراوان تحویل جامعه می‌دهند که از حل کوچک‌ترین مسائل جامعه در آینده عاجز می‌باشند. در حقیقت، ترکیبی از اطلاعات و مفاهیم به دانشجویان انتقال داده می‌شود. اما در تجزیه و تحلیل، اولویت بندی و سازمان دهی دانش جدید که لازمه تفکر انتقادی و حل مسأله می‌باشد، به حال خود واگذاشته می‌شوند (بابا محمدی، ۱۳۸۵، ص ۱۲).

صاحب نظران آموزش عالی معتقدند که در دنیای سریعاً در حال تغییر و چالش برانگیز عصر حاضر، دیگر تدریس حقایقی که به سرعت کهنه و قدیمی می‌شوند مورد نیاز نیست. بلکه تقویت تفکر انتقادی در تمامی سطوح آموزش مورد نیاز است. از جمله تصمیم‌گیری‌های کاری، مدیریت، قضاوت بالینی، موفقیت حرفه‌ای و مشارکت اثربخش فرد در فعالیتهای جامعه حیاتی است (کوئینگ^۴، ۲۰۱۰، ص ۷۰).

این تفکر باعث توسعه توانایی پژوهش، حل مسأله، تصمیم‌گیری، بهره بردن از دیدگای مختلف و یادگیری مادام‌العمر در دانشجویان می‌گردد. هم‌چنین این تفکر موجب می‌شود دانشجویان به این نکته پی ببرند که چگونه هنجارهای مختلف بر افکار آنها تأثیر می‌گذارد و این که چگونه ایدایشان را کاملاً بر اساس بررسی‌ها و استدلال‌هایشان، مورد بررسی و استفاده قرار دهند (فاسیک^۵، ۲۰۰۷، ص ۱۹۷).

1. Kumbuz
2. Toffler
3. Smith
4. Quing
5. Fasick

نظر به مطالعات گسترده‌ای که امروزه در حوزه تفکر انتقادی از وجوه گوناگون در سطح جهان انجام می‌شود، باید اذعان کرد که سهم پژوهش‌ها و مطالعاتی که به تفکر انتقادی در علوم کتابداری و اطلاع رسانی پرداخته باشند، چندان چشم گیر نیست. گو این که اخیراً این موضوع با اقبال کتابداران و اطلاع رسانیان رو به رو شده و به ویژه در ایران، این اقبال رو به افزایش گذارده است.

به گواهی بانک چک‌یدای مقالای کتابداری و اطلاع رسانی (۱۹۶۹-۲۰۰۵)، عبارت تفکر انتقادی برای نخستین بار در خصوص آموزش به کاربران در اوایل دهه هشتاد میلادی وارد متون علوم کتابداری و اطلاع رسانی شد. موضوع مقاله یاد شده در خصوص آموزش به کاربران و ضرورت پرکردن شکاف موجود میان مهارت‌های سواد آموزی و تفکر انتقادی بود. پس از انتشار این مقاله، تاکنون بیش از ۲۳۰ مقاله دیگر در «لیزا» با عبارت تفکر انتقادی به ثبت رسیده است (مکتبی، ۱۳۸۹، ص ۹۲).

حسینی و بهرامی (۱۳۸۰) در پژوهشی به «مقایسه تفکر انتقادی در دانشجویان سال اول و سال آخر مقطع کارشناسی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۸۰» پرداختند. این پژوهش از نوع توصیفی-مقطعی بود که تعداد ۲۰۰ نفر از دانشجویان سال اول و سال آخر مقطع کارشناسی پیوسته روزانه دانشکدهای پرستاری و مامایی، بهداشت، مدیریت، اطلاع‌رسانی، پزشکی و توان بخشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر اساس نمونه‌گیری تصادفی - طبقه‌ای انتخاب گردیدند. پرسش‌نامه شامل دو بخش: ویژگی واحدهای مورد پژوهش و سؤالات مربوط به وضعیت تفکر انتقادی (۵۲ سؤال) توسط خود آنان تکمیل گردید و دادا با نرم افزار SPSS و با آزمون آماری آنالیز واریانس، آزمون t و ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که میانگین نمره تفکر انتقادی دانشجویان سال اول در چهار دانشکده ۱۹/۹ و در دانشجویان سال آخر ۲/۱۶ بوده است. آزمون t بین نمره تفکر انتقادی دانشجویان سال اول با سال آخر تفاوت معنی داری را نشان داد. ضریب همبستگی اسپیرمن بین دقت در پاسخ گویی به سؤالات با میانگین نمره تفکر انتقادی در سال آخری‌ها و آزمون آنالیز واریانس بین محل سکونت خانواده دانشجویان، با میانگین نمره تفکر انتقادی در سال اولی‌ها رابطه معنی داری را نشان داد.

پربرخ (۱۳۸۳) در پژوهشی به «کاربرد تفکر انتقادی در بهره‌گیری و ارزیابی نظام‌های رایانه‌ای کتابخانه» پرداخت. در این پژوهش، افزایش شناخت کتابداران نسبت به ساختار، امکانات و قابلیت‌های نظام‌های رایانه‌ای به عنوان عامل اصلی در بهره‌گیری بهینه از نظام‌های رایانه‌ای معرفی شده است. برای افزایش شناخت درباره نظام‌های رایانه‌ای، بهره‌گیری از تفکر انتقادی و تحلیلی و نیز از دانش کتابداران نسبت به نظام سنتی کتابخانه، به بحث گذاشته شده است. چگونگی استفاده از تفکر انتقادی و تحلیلی در شناخت نظام‌های رایانه‌ای با کمک مثال‌هایی توضیح داده شده است. شناخت امکانات، قابلیت و ساختار نظام‌های رایانه‌ای کتابخانه با هدف توانمند ساختن کتابداران در استفاده بهینه، ارزیابی و ارائه پیشنهادهایی به طراحان نرم افزارهای کتابخانه برای ارتقاء

و یا طراحی آنها نیز مورد توجه است.

خسروجردی (۱۳۸۶) در پژوهشی به بررسی «رابطه تفکر انتقادی دانشجویان کارشناسی ارشد و رفتار کارشناسی ارشد دانشگاه تهران بود که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب گردیدند و نتایج پژوهش حاکی از آن بود که بین تفکر انتقادی و رفتار اطلاع‌جویی دانشجویان، رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت. نوری (۱۳۸۹) در پژوهش خود به «بررسی میزان مهارت تفکر انتقادی کتابداران شاغل در کتابخانه‌ی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان اصفهان» پرداخت. این پژوهش با همکاری ۶۶ نفر از کتابداران انجام شد. از این تعداد ۴۹ نفر زن و تعداد ۱۷ نفر مرد بودند. نتایج پژوهش نشان داد که میانگین نمره مهارت‌های تفکر انتقادی در کتابداران زن ۱۳/۰۳ با انحراف معیار ۳/۸۶ و در کتابداران مرد ۱۲/۷ و با انحراف معیار ۳/۹۴ است. با توجه به این که در فرایند استاندارد سازی، میانگین ۱۵/۸۹ به عنوان حد متوسط در نظر گرفته شده است، نشان دهنده ضعف مهارت‌های تفکر انتقادی کتابداران صرف نظر از جنسیت و مدرک تحصیلی آنان است. هم‌چنین این که هر چه بر میزان سن و سابقه خدمت ایشان افزوده شده، از توانایی آنان در مهارت‌های تفکر انتقادی کاسته شده است.

برگر^۱ (۱۹۸۴) در پژوهش خود به مقایسه ۱۳۷ دانشجوی پرستاری سال اول و آخر پی برد که با افزایش سال‌های تحصیلی، افزایش معناداری در طول برنامه پرستاری اتفاق می‌افتد. او خاطر نشان کرده است که بین میزان مهارت‌های تفکر انتقادی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد (نقل در باکر، ۲۰۰۲). اورین^۲ و وینفرد^۳ (۱۹۹۳) نیز در پژوهشی با هدف «بررسی تأثیر تمرین‌های تفکر انتقادی بر چگونگی درک مطلب ارزشیابی و استدلال در میان دانشجویان» نشان می‌دهد که تمرین‌های تفکر انتقادی باعث افزایش درک مطلب می‌شود و در ارزشیابی و استدلال، نمرات تفکر انتقادی آنان افزایش یافته است، ولی این تفاوت معنی‌دار نبوده است.

توماس^۴ (۱۹۹۹) نیز در پژوهشی پیرامون «وضعیت مهارت‌های تفکر انتقادی در میان معلمان» به این نتیجه رسید که تعداد زیادی از معلمان از این که آموزش تفکر انتقادی شامل چه فعالیت‌هایی است؟ و استانداردهای تفکر انتقادی چیست؟ آگاهی بسیار اندکی داشتند و نمی‌دانستند که چه مهارت‌هایی را باید در فراگیران پرورش دهند. براساس یافته‌ی این پژوهش می‌توان چنین نتیجه گرفت که همه معلمان نیازمند آموزش در زمینه فرایند تفکر انتقادی در دورای پیش و ضمن خدمت هستند.

1. Berger
2. Erwin
3. Winfered
4. Thomas

دنیل^۱ (۲۰۰۶) در پژوهشی به «بررسی نگرش مشارکتی دانشجویان در آموزش و پیشرفت تفکر انتقادی و نقش متغیرهای دیگر» پرداخته‌اند. نگرش مشارکتی بر گوش دادن به دیگران با فکر باز تأکید دارد و فقط بعد از بازتاب اندیشه، در مورد رویکردهای مختلفی که به چالش کشیده می‌شوند، نتایج قابل توجهی به دست می‌آید. نتایج نشان داد که چنانچه آزادی آموزشی در کلاس درس برای دانشجویان تضمین شود و دانشجویان فرصتی برای فکر کردن داشته باشند، در پیشرفت مهارت‌های تفکر انتقادی آنها تأثیر فراوان دارد و نقش استاد در ایجاد فضایی که دانشجویان در آن با آرامش نظریات و دیدگای خود را به راحتی عنوان کنند، بسیار اساسی است. با شرکت دانشجویان در این کلاس‌های طراحی شده، به میزان زیادی مهارت‌های تفکر انتقادی آنها افزایش یافته است.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، پژوهشگران مختلف در بررسی‌های خود در باب مهارت‌های تفکر انتقادی دانشجویان دانشگاه، به نتایج متفاوت و گاه معارض اشاره کرده‌اند. برخی تصریح کرده‌اند که تفاوت معناداری بین میزان تفکر انتقادی دانشجویان برحسب سال تحصیلی و نیز بر حسب جنسیت وجود دارد. در حالی که یافتای پژوهشگران دیگر از عدم وجود تفاوت معنادار بین میزان تفکر انتقادی دانشجویان با نظر به متغیرهای مورد وصف حکایت می‌کند. با نظر به تعاریف مشاهده شده در یافتای پژوهش‌های گذشته و موجود، این پژوهش انجام شده است.

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ محتوا پیمایشی - تحلیلی است. پژوهش مورد بررسی، از روش کتابخانه‌ای جهت جمع‌آوری و نگارش اطلاعات مورد نیاز در فصول اول، دوم و هم‌چنین از روش پرسش‌نامه جهت جمع‌آوری دادای مورد نیاز، استفاده نموده است.

ابزار گردآوری دادا براساس آزمون استاندارد تفکر انتقادی کالیفرنیا «فرم ب» بوده است. آزمون تفکر انتقادی کالیفرنیا «فرم ب»، یک آزمون توسعه یافته جهت سنجش مهارت‌های تفکر انتقادی در دانشجویان دانشگاهی است که برای نخستین بار توسط خلیلی و سلیمانی (۱۳۸۲) ترجمه و هنجاریابی شده است. این آزمون شامل ۳۴ سؤال است، که ۱۸ مورد آن چهار گزینه‌ای و ۱۶ پرسش دیگر پنج گزینه‌ای هستند. آزمودنی‌ها برای هر سؤال باید از میان گزینه‌ها، فقط یک گزینه را که بر اساس قضاوت ایشان، بهترین پاسخ است، انتخاب کنند.

جامعه آماری مورد پژوهش شامل: ۸۵ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات خوزستان بوده‌اند. با توجه به حجم محدود جامعه، کل جامعه آماری مورد نظر قرار گرفته است و سرشماری شده که از این تعداد ۷۶ نفر از دانشجویان به سؤال‌های پرسش‌نامه پاسخ داده‌اند.

سؤالات اساسی پژوهش:

- ۱) وضعیت کمی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان چگونه است؟
- ۲) میزان مهارت تجزیه و تحلیل دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان چقدر است؟
- ۳) میزان مهارت ارزشیابی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان چقدر است؟
- ۴) میزان مهارت استنباط دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان چقدر است؟
- ۵) میزان مهارت استدلال استقرایی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان چقدر است؟
- ۶) میزان مهارت استدلال قیاسی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان چقدر است

جدول ۴-۷. شاخص‌های آماری آزمودنی‌ها در متغیر مهارت‌های تفکر انتقادی و مؤلفای آن

متغیرها	شاخص‌های آماری	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	تعداد
ارزشیابی	۴/۷	۲/۷۶۷	۰	۱۱	۷۶	
تجزیه و تحلیل	۲/۳۳	۱/۹۹۶	۰	۸	۷۶	
استنباط	۳/۳۸	۲/۴	۰	۱۱	۷۶	
استدلال استقرایی	۴/۳۷	۲/۶۷۸	۰	۱۲	۷۶	
استدلال قیاسی	۴/۹۲	۳/۱۹۱	۰	۱۴	۷۶	
مهارت‌های تفکر انتقادی (کل)	۱۰/۴۱	۶/۰۶۹	۲	۲۹	۷۶	

همان طوری که در جدول ۴-۷ مشاهده می‌شود در متغیر ارزشیابی، میانگین و انحراف معیار، نمره آزمودنی‌ها به ترتیب ۴/۷ و ۲/۷۶۷، و در متغیر تجزیه و تحلیل میانگین و انحراف معیار، نمره آزمودنی‌ها به ترتیب ۲/۳۳ و ۱/۹۹۶، در متغیر استنباط، میانگین و انحراف معیار، نمره آزمودنی‌ها به ترتیب ۳/۳۸ و ۲/۴، در متغیر استدلال استقرایی، میانگین و انحراف معیار، نمره آزمودنی‌ها به ترتیب ۴/۳۷ و ۲/۶۷۸، در متغیر استدلال قیاسی، میانگین و انحراف معیار، نمره آزمودنی‌ها به ترتیب ۴/۹۲ و ۳/۱۹۱ و در متغیر مهارت‌های تفکر انتقادی (کل)،

میانگین و انحراف معیار، نمره آزمودنی‌ها به ترتیب ۱۰/۴۱ و ۶/۰۶۹ بوده است.

فرضیای پژوهش

بین سن دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی از لحاظ میزان مهارت‌های تفکر انتقادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

خلاصه تجزیه و تحلیل واریانس (ANOVA) جهت مقایسه میزان مهارت‌های تفکر انتقادی در ردای مختلف سنی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان به شرح زیر است:

منابع تغییر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری
بین گروا	۹۲/۱۳۵	۲	۴۶/۰۶۸	۱/۲۵۹	۰/۲۹۰
درون گروا	۲۶۷۰/۲۲	۷۳	۳۶/۵۷۸		
جمع	۲۷۶۲/۳۵۵	۷۵			

همان طوری که در جدول فوق مشاهده می‌شود، بین مهارت‌های تفکر انتقادی در ردای مختلف سنی («۳۰ تا ۴۰» - «۳۱ تا ۴۰» - «۵۰-۴۱») دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

(۲) بین جنسیت دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی از لحاظ میزان مهارت‌های تفکر انتقادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

نتایج آزمون مقایسه میزان مهارت‌های تفکر انتقادی بین دانشجویان مرد و زن کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان.

متغیر	t	df	سطح معنی‌داری
مهارت‌های تفکر انتقادی	۰/۵۷۳	۷۳	۰/۵۶۸

جهت مقایسه میزان مهارت‌های تفکر انتقادی دانشجویان مرد و زن کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان از آزمون t-test استفاده شد؛ همان طوری که در جدول فوق مشاهده می‌شود، بین جنسیت دانشجویان از لحاظ میزان مهارت‌های تفکر انتقادی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

$$(p < 0/568 \quad df = 73 \quad t = 0/573)$$

بین دانشجویان دارنده مدرک تحصیلی کارشناسی کتابداری و غیر کتابداری از لحاظ میزان مهارت‌های تفکر

انتقادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد..

نتایج آزمون مقایسه میزان مهارت‌های تفکر انتقادی بین دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان، با مدرک کتابداری و غیر کتابداری

متغیر	t	Df	سطح معنی‌داری
مهارت‌های تفکر انتقادی	۰/۲۲۳	۷۲	۰/۸۲۴

جهت مقایسه میزان مهارت‌های تفکر انتقادی بین دانشجویان کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان با مدرک کتابداری و غیر کتابداری، از آزمون t-test استفاده شد؛ همان طوری که در جدول فوق مشاهده می‌شود بین دانشجویان با مدرک کتابداری و غیر کتابداری، از لحاظ میزان مهارت‌های تفکر انتقادی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

$$(p < 0/824 \quad df = 72 \quad t = 0/223)$$

نتایج این پژوهش حاکی از آن است که میزان تفکر انتقادی در دانشجویان علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خوزستان، در سطح ضعیفی قرار دارد و یکی از مهم‌ترین دلایل آن با توجه به پژوهش‌هایی که در رشتای تحصیلی دیگر به انجام رسیده، ناشی از ضعف آموزشی است و این که آیا با برنامه‌ی آموزش مؤثر می‌توان مهارت‌های ذکر شده را بهبود بخشید؟ مؤید این سخن، تحقیقاتی است که در ایران و کشورهای دیگر در رابطه با تأثیر آموزش بر روند پیشرفت تفکر انتقادی در گروای مختلف انجام شده است که نتایج اکثر پژوهش‌ها بیانگر افزایش مهارت‌های تفکر انتقادی در گروای مورد بررسی بوده است. از جمله پژوهش پریخ (۱۳۸۳)، اورین و وینفرد (۱۹۹۳)، توماس (۱۹۹۹)، دنیل (۲۰۰۶) که همگی بیانگر تأثیر آموزش‌های خاص بر افزایش مهارت‌های تفکر انتقادی بوده است. بنابر این با توجه به تأثیر و اهمیت آموزش بر میزان مهارت‌های تفکر انتقادی، به نظر می‌رسد تجدید نظر اساسی در آموزش‌های کتابداری و یافتن برنامه‌ی برای تقویت تفکر انتقادی ضروری باشد.

منابع

- اسمیت، آ. (۱۳۷۹). ارتباط و فرهنگ. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه (سمت).
 بابا محمدی، ح؛ اطهری، ز.؛ شریف، م. و نعمت بخش، م. (۱۳۸۸). ارزیابی مهارت‌های تفکر انتقادی و ارتباط آن با رتبه آزمون سراسری ورود به دانشگاه در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی.
 پریخ، م. (۱۳۸۳). کاربرد تفکر انتقادی و تحلیلی در بهره‌گیری و ارزیابی نظام‌های رایانه‌ای کتابخانه، نظام‌های نوین اطلاع رسانی و پژوهش‌های پزشکی اصفهان: ۱۱-۳۲.
 خسروجردی، م. و قربانی جهرمی، ر. (۱۳۸۶). بررسی رابطه تفکر انتقادی دانشجویان کارشناسی ارشد با رفتار اطلاع جویی آن‌ها. اطلاع شناسی، ۵: ۲۳-۱۳.
 صیفوری، و. (۱۳۸۹). پیش به سوی تفکر انتقادی. فصلنامه کتاب، دوره بیست و یکم، شماره دوم: ۵۵-۳۸.
 مکتبی، ل. (۱۳۸۹). بررسی تناسب محتوای داستان‌های تالیفی ایرانی برای کودکان و نوجوانان گروه سنی ج با مهارت‌ها و مؤلفای تفکر انتقادی، پایان نامه دکتری دانشگاه شهید چمران اهواز.

Fasick, L. (2007). Using Shakespeare's plays to teach critical thinking and writing skills: teaching English in the two year college. 35 (2), p.197. Pro quest Education Journals.,
 Qing, Z., Ni, S. & Hong, T. (2010). Developing critical thinking disposition by task-based learning in chemistry experiment teaching. Proceeding of Social and Behavioral Sciences.; 2 (2): 4561-70.

